

Stadens Begne, afvise ham. Dersom den eller den Byes Skolelærer kommer til Regjerin- gen og siger: Saaledes ere Forholdene, her kan ikke leves, og ingen Mand kan give Underviis- ning til den Commune paa de og de Bilskaar, og det saa efter Undersøgelsen bliver beviist, at den ikke kan skaffes — thi dersom den kan skaf- fes gennem en gammel Klerling, saa behøves der ikke nogen Anden dertil, det er det Samme —, saa maa Staten træde til med Tvangs- midler eller Understøttelse, som Forholdet fører det med sig; men en Skolelærerstand kan Lov- givningen ikke taale danner sig, og heller ikke, at der paa dens Begne gjøres disse Forlan- gender. Dette gaaer nu Lovudkastet heller ikke ud paa, og jeg er overbevist om, at Regjerin- gen her, hvilket ogsaa synes mig at fremgaae af Lovudkastet, snarere gaaer løs paa at bryde end at fremme Skolelærerstandens Tilværelse, at det altsaa ikke er en Skolelærerstand, til hvem den vil give forbedrede Kaar, men at den derimod vil sørge for, at hver enkelt Com- mune giver til den Person, som dertil kan være duelig, det Minimum, hvorfor han kan skaffe den Underviisning, som Børnene behøve. Det er meget rigtigt sagt her, at i den Alder, hvorom der her er Spørgsmaal, kan man ikke vente stort Udbytte af Underviisningen, og det er et af de høist uheldige Forsøg, ja, efter min Overbeviisning, til en vis Grad at gribe efter et Skygebillede, naar man troer, at man skaffer en meget betydelig Dplysning tilveie ved at skaffe et saadant tarveligt Grundlag for Un- derviisningen. I den Alder, hvori Men- nesket selv begynder Underviisning, i det 16de, 18de til 20de Aar, naar det har Følelsen af, at det trænger dertil, i den Alder udretter det Mere i sine Fritimer naar det vil, end der udrettes for det i hele den barnlige Alder, og især er dette Tilfældet, naar man, som i disse Almueforhold, er nødt til at paatrænge Læreren en saadan Masse af Børn til Underviisning, at han for at hjælpe noget paa de Maadelige aldeles taber de Dyg- tige af Sigte. Ethvert Skolevæsen, hvor der saaledes skal handles en masse, og hvor man tvinges til at søge Skolen, bevirker, at Middels- maadigheden kommer til at herske, og at ingen Dplysning udbredes; thi Dplysningen i den

almindelige Folkeclasse udbredes mere fra Mund til Mund end ved Bogen, og de, der komme til at kunne bruge Bogen til at erhverve Kund- skab, ere — det har viist sig overalt i Ver- den — kun et indskrænket Antal, langt mere indskrænket, end vi nogensinde troe; der er mangen en Mand, som holder sig overbevist om, at han kan læse, men som saagu ikke kan forstaae. Det er, som den næstsidste Taler har sagt, ikke let at nedsaenke sig i Genfoldig- hed til Børn og blive interessant for dem. Jeg har blot berørt disse Gjenstande, for at vise, at de egentlig slet ikke høre hjemme i denne Forhandling, men jeg troer, at det, som her er gjort, at gribe Sagen an fra den legemlige Side, er det, som Staten først maa gjøre, og det Gneeste, som Staten kan gjøre, og ligeoverfor den i Sjælen frie og virksomme Borger det Gneeste, den er berettiget til at gjøre. Der ligger Intet imellem det, som her bliver tilbage, og det kongelige preussiske Skole- væsen; vi maae enten gaae meget mere over i den chinesiske Retning, eller vi maae hver Dag slippe bort fra den chinesiske Retning, hvori vi ere. Det forekommer mig, at det er et andet Fortrin ved denne Lov, at den idetmindste ikke endnu har givet sig af med at løse Dpgaver, som den ikke kan løse. Skulde jeg bebreide den, noget saa er det det, at den ikke har sat visse Bestemmelser tilside, som ere hæmmende for Dpgavens Løsning paa den simple, natur- lige Wei, ved den Selvvirksomhed, som den, maaskee ikke ved de directeste eller heldigste Midler, søger under enhver Omstændighed at fremkalde ved denne Lov.

Naar vi tage Loven capitelviis — jeg vil altsaa slet ikke gjøre noget Sideblik til Unde- rviisningen, til Valles Lærebog og, alt dette, det vil jeg lade ligge, — da vil jeg spørge: rammer denne Lov, saaledes som den forelig- ger, i det Væsentlige Forhold, der kunne og bør ordnes af Staten? Hvad siger den i 1ste Capitel? — Den siger: vi, Staten, ansee det fornødent, at der, hvor unge Menneffer, Børn, skulle være tilstede i et Skolelocale, i en Skole- stue, skal der være saa og saa mange Cubiffod Luft, og naar det ikke er der, skal det skaffes (Grundtvig: Nei!). Det ærede Medlem